

Wat is Chinese cultuur?

WAT IS CHINESE CULTUUR?

Land van grote contrasten, verzameling van culturen, en toch één.

Altijd in verandering en toch constant.

Inhoud

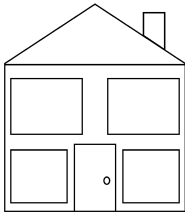
1. Wat is cultuur?
2. Wat is 'Chinees'?
3. Wat is 'Chinese cultuur'?

China proberen te begrijpen, is niet gemakkelijk. Dit komt omdat China **helemaal anders** is dan de wereld die wij kennen. Dit maakt van China een land dat vaak vreemd en onbegrijpelijk lijkt, maar dat tegelijk ontzettend boeiend is.

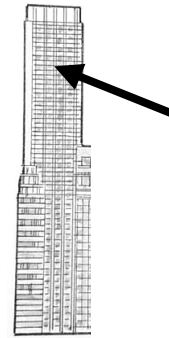
De manier waarop iemand die in China opgegroeid is naar de wereld kijkt, is erg verschillend van die van ons. In een gesprek met Chinezen moeten we er ons bewust van zijn dat een begrip dat op het eerste zicht vanzelfsprekend lijkt, dat lang niet altijd is. Vaak heeft eenzelfde woord in China en bij ons een totaal andere invulling. Betekenis, gevoelswaarde, associaties... kunnen grondig verschillen van wat het woord bij ons betekent.

Een eenvoudig voorbeeldje is het woord 'huis'.

Vraag aan een aantal Belgen om een huis te tekenen en de kans is groot dat ze allemaal iets in deze aard tekenen:

Vraag hetzelfde aan een Chinees en je krijgt waarschijnlijk dit:

Afhankelijk van het woord dat je gebruikte om 'huis' naar het Chinees te vertalen, zou je zelfs dit kunnen krijgen:

Wij associëren 'huis' of 'thuis' eerder met een gebouw of een plaats, in China zijn dit personen: je (t)huis is waar je familie woont.

Van zodra je met China of Chinezen in aanraking komt, merk je het: het is een andere cultuur. Maar wat betekent dat eigenlijk, 'een andere cultuur hebben'? Wat is 'cultuur'?

1. Wat is 'cultuur'?

'Cultuur' is niet gemakkelijk te omschrijven, maar in de meeste definities vind je de volgende kenmerken terug:

1. Cultuur wordt **aangeleerd** en doorgegeven, het is niet iets dat je vanuit je genen meekrijgt.
2. Cultuur is **kenmerkend voor een bepaalde groep**. Deze groep is wel niet altijd duidelijk af te lijnen. Denk maar aan verschillende muziekgenres: rock, punk, metal... hebben vaak nog elk hun eigen cultuur. Binnen één cultuur (bijvoorbeeld 'de Chinese') kan je dus verschillende mini-culturen (subculturen) onderscheiden (jongerencultuur, cultuurverschillen per provincie...). Cultuur is ook voortdurend in verandering: onze cultuur van vandaag is niet dezelfde als die van 50 jaar geleden. Nieuwe technologieën dragen vaak bij tot een verandering van cultuur. Bijvoorbeeld heel lang geleden de uitvinding van het wiel, en minder lang geleden de uitvinding van de computer, de gsm, ...
Weinig grootmoeders lopen rond met een iPod. Zij groeiden op in een andere cultuur. En toch behoren verschillende generaties ook tot dezelfde cultuur, bijvoorbeeld 'de westerse'.
3. Je kan cultuur onderverdelen in een **zichtbaar en een onzichtbaar gedeelte**. Het zichtbare gedeelte zijn die elementen waarmee we in aanraking komen: bepaalde symbolen, rituelen, taal, eetgewoonten, kledij... Daaronder liggen de waarden, die niet zichtbaar zijn, maar tot uiting komen in symbolen, taal, gedrag... Deze waarden bepalen hoe je naar jezelf en naar de wereld kijkt. Het is moeilijk te aanvaarden dat waarden niet overal hetzelfde zijn, of dat de plaats die ze innemen erg kan verschillen van maatschappij tot maatschappij. Deze botsing tussen waarden in verschillende culturen, leidt vaak tot een zogenaamde 'cultuurschok' bij mensen die langere tijd op een plaats met een andere cultuur verblijven.

Vaak gebruikt men het zogenaamde 'ijsbergmodel' om 'zichtbare' en 'onzichtbare' cultuur voor te stellen: de ijsberg die je op het water ziet drijven, is eigenlijk maar het tipje van een gigantische ijsmassa, zo'n 90% van de ijsberg bevindt zich onder water.

Op dezelfde manier is de zichtbare kant van een cultuur maar een klein percentage van de totale cultuur. Toch is het dit klein percentage 'zichtbare' dingen dat ons in een andere cultuur raakt, stoort, verwondert, aantrekt, onbegrijpelijk lijkt...

We mogen echter geen oordeel vellen voor we ook onder het water gekeken hebben, naar waar deze zichtbare elementen vandaan komen. Dit is zeker niet altijd evident, en vraagt een veel grotere inspanning. Het is vaak moeilijk te achterhalen waaruit de 'onzichtbare' massa precies bestaat.

Enkele voorbeelden:

“Ja” en “nee” in China

Westerlingen zeggen vaak “ja” en “nee”. Dit is een deel van hun ‘zichtbare’ cultuur. De waarden die hieronder liggen zijn eerlijkheid en openheid. Je zegt wat je denkt, het is belangrijk om niet hypocriet over te komen.

In China daarentegen, gebruik je vrijwel nooit “ja” en “nee”. Het is zelfs helemaal niet vanzelfsprekend om deze twee ‘eenvoudige’ woordjes rechtstreeks naar het Chinees te vertalen. Voor Chinezen is het van het allergrootste belang om geen gezichtsverlies te lijden, en ook de ander geen gezichtsverlies te doen lijden. Daarom spreken ze veel minder direct en hebben ze veel minder behoefte aan direct taalgebruik als “ja” en “nee”. Zeg liever: “Ik zal er eens over nadenken” dan “Nee, dat is een slecht idee”. En zeg: “Hmm, daar zit iets in” in plaats van “Ja, u heeft volledig gelijk, wat stom van mij”.

Een taal leren is dan ook meer dan enkel andere woorden en grammatica leren. Als je de achterliggende cultuur niet begrijpt, zal je de taal nooit echt kunnen spreken.

Eten in China¹

Veel meer dan in westerse culturen, neemt de maaltijd een centrale plaats in in de Chinese cultuur. De fundamentele voor belangrijke overeenkomsten worden aan tafel gelegd. Er wordt ook ontzettend veel over eten gepraat: maaltijden worden uitgebreid becommentarieerd. Als gast is het je taak om veelvuldige complimenten over het eten te geven, dit zelfs nog voordat je het geproefd hebt. Geur, kleur, schikking van het voedsel, hoeveelheid schotels... verdienen allemaal uitgebreide complimenten. Vergeet vooral niet dat je je **nooit negatief** mag uitlaten over een maaltijd!

Dat de maaltijd een belangrijk deel uitmaakt van de Chinese cultuur, is een ‘zichtbaar’ aspect. De ‘onzichtbare’ grondslag hiervan is niet alleen de hoge symbolische waarde van vele gerechten en ingrediënten, of het geloof dat elk ingrediënt in een maaltijd de gezondheid van de eter rechtstreeks beïnvloedt. Chinezen geloven dat een goede maaltijd harmonie en verbondenheid brengt tussen familie en andere relaties. Het is dus van belang om voldoende tijd en aandacht aan de maaltijd te besteden. Breng dan ook geen negatieve elementen in het gesprek en bewaar zaken en andere heikele kwesties voor een latere vergadering. Beschouw een harmonieuze maaltijd als fundament waarop je later verder kan bouwen.

Vrije meningsuiting

Zoals hierboven gezegd, kan de plaats die een bepaalde waarde in de ene maatschappij krijgt, verschillen van de plaats die diezelfde waarde in een andere maatschappij krijgt. Vrije meningsuiting is bijvoorbeeld nagenoeg onaantastbaar in de ene cultuur (zoals bij ons). In andere culturen, zoals bijvoorbeeld in China, is dit ondergeschikt aan het belang van collectieve harmonie. Als iemand een mening verkondigt die niet

---

¹ Meer informatie (niet te kennen voor het examen):

Lin, K. (2002). *Chinese Food Cultural Profile* (Chan, N., red.). Geraadpleegd 8 februari 2008, http://ethnomed.org/cultures/chinese/chinese_food.html.

Chang, K.C. (1977). *Food in Chinese Culture: Anthropological and Historical Perspectives*. Geraadpleegd 8 februari 2008, <http://www.askasia.org/teachers/essays/essay.php?no=39>.

overeenstemt met de officiële mening, dan kan die de harmonie van de samenleving in gevaar brengen. Ook hier speelt het aspect ‘gezicht’ mee. Vanuit dat oogpunt is het dus beter niet toe te staan dat deze afwijkende mening geuit wordt. Je mening zeggen mag, maar enkel als ze de harmonie niet in gevaar brengt.

2. Wat is ‘Chinees’?

Iedereen heeft wel een of ander beeld van China. China is dat land waar ze met stokjes eten en waar iedereen met de fiets rijdt, waar ze honden wokken en rare tekens gebruiken om te schrijven. Op het eerste zicht lijkt het duidelijk wat Chinees is en wat niet. Maar klopt ons beeld wel? Ook in andere landen eten ze met stokjes, rijden ze met de fiets, staat er soms hond op het menu en gebruiken ze rare tekens om te schrijven.

Bovendien moeten we af van het idee dat China één groot geheel is:

1. China is een land met **veel contrasten**. Toiletten kunnen variëren van een gat in de grond tot een ultramoderne zelfreinigende toilet met massagemogelijkheden. Er is een enorm verschil tussen het leven op het platteland en in de stad. Er gaapt een steeds groter worden kloof tussen arm en rijk. Er bestaan veel verschillende meningen over China. Je hoort wel eens dat van elk ding dat je kan zeggen over China, het tegengestelde ook waar is.

2. Het is zelfs moeilijk om gewoon de staatkundige grenzen van China te nemen en aan te nemen dat alles wat daarbinnen ligt ‘Chinees’ genoemd kan worden.

a) China is een verzameling van **verschillende culturen**. Dit is een gevolg van haar zeer uitgestrekte grondgebied. Officieel wonen er 56 volkeren. De grootste bevolkingsgroep is de Han, die in totaal zo’n 94% van de totale bevolking uitmaakt. Daarnaast zijn er 55 officieel erkende minoriteiten. Daartussen zitten een heel aantal culturen die eigenlijk niet als ‘Chinees’ te bestempelen zijn. Bv. Tibetanen, Russen, Koreanen...

Het is eigenlijk ongelooflijk dat China zo’n grote eenheid heeft kunnen realiseren en in stand houden. China is voortdurend in verandering en heeft een enorm vermogen om andere volkeren en gebruiken in zich op te nemen. (zie ook 3.2)

b) Wat zijn die grenzen eigenlijk? Hoort het eiland Taiwan daarbij of niet? China beweert dat dit een Chinese provincie is, veel Taiwanese vinden dat niet (zie les ‘Geschiedenis’. Hong Kong is sinds 1997 terug officieel Chinees grondgebied, maar was daarvoor lange tijd Brits. Hong Kong kwam daardoor nooit onder invloed van het communisme en heeft een andere ‘cultuur’. Veel mensen beschouwen Hong Kong nog altijd niet als ‘Chinees’. Ook Tibet behoort volgens sommigen niet echt tot China.

c) Veel Chinezen wonen en werken in het buitenland, sommigen al generaties lang. Toch blijven zij ‘Chinees’. Er is in het Chinees zelfs een speciaal woord voor deze ‘overzeese Chinezen’. Zij zijn een stukje China in het buitenland.

3. Voeg daar nog eens bij dat China **enorm snel veranderd**, waardoor het nog moeilijker wordt te bepalen wat precies Chinees is.

3. Wat is ‘Chinese cultuur’?

We gaven een aantal kenmerken van ‘cultuur’, en ontdekten al dat één bepaalde cultuur niet altijd duidelijk af te lijnen is (zie 1.2). En blijkbaar is ‘Chinees’ al even moeilijk te bepalen. Toch kunnen we spreken van ‘Chinese cultuur’². Wat moeten we daar dan eigenlijk onder verstaan?

Het is onmogelijk om de hele Chinese cultuur in enkele zinnen samen te vatten, maar China heeft wel een aantal kenmerken die je altijd in je achterhoofd moet houden:

1. De Chinese cultuur is **ontstaan uit heel andere inzichten en tradities** dan de westerse. Waar wij vaak verwijzen naar de Griekse filosofen, steunen de Chinezen vaak op de **leer van Confucius** (confucianisme) en op het **taoïsme**. Belangrijke elementen hieruit, die je tot op heden nog vaak terugvindt in de Chinese maatschappij, zijn het belang van hiërarchie en van de familie (confucianisme), en de mens als deel van het universum, deel van het geheel (taoïsme).

Dit maakt de Chinese cultuur erg verschillend van andere culturen.

2. China heeft een **lange geschiedenis** (van 5000 jaar en langer), waar de Chinezen zich erg bewust van zijn. Doorheen die geschiedenis is China altijd zichzelf gebleven. De Chinese cultuur blijkt een enorme kracht te bezitten om andere culturen in zich op te nemen en toch zichzelf te blijven. We kunnen het China van nu niet begrijpen zonder minstens iets van haar geschiedenis te kennen.

3. China heeft een **groot grondgebied** en een talrijke bevolking. Dit brengt met zich mee dat er binnen China en binnen ‘de Chinezen’ ook heel **veel verschillen** bestaan. Er zijn zoveel onderlinge verschillen, dat we ons zelfs kunnen afvragen wat China eigenlijk is. Ondanks al deze verschillen heerst er in China toch een zeer **sterk nationaal gevoel**. Een Chinees spreekt vaak over “mijn land” en zal zich altijd als Chinees blijven identificeren, ook als hij of zij al lang niet meer in China woont. Ook voor de regering is het heel belangrijk om voor de buitenwereld over te komen als één sterk geheel.

---

² We zouden ons kunnen afvragen of we het woord ‘cultuur’ wel kunnen gebruiken om over de ‘Chinese cultuur’ te spreken. Net zoals het woord ‘huis’, krijgt ‘cultuur’ een iets andere invulling in het Chinees. Het begrip bestond zelfs helemaal niet in China tot het er in de 19e eeuw werd geïntroduceerd door de westerlingen die naar China reisden. Alleen al door dit woord te gebruiken, duwen we China in een vakje waar het misschien niet thuishoort. Bij gebrek aan een beter alternatief, gebruiken we het woord ‘cultuur’ toch maar.

Vlag van de Volksrepubliek China

Referenties

Boden, J. (2006). *De essentie van China*. Bussum: Coutinho.

Standaert, N. (2002). *Binnen- en buitenlandse politiek van China (Begeleidende teksten)* [cursus]. K.U.Leuven.